

Hegedüs Ferenc

Ellenzéki lelkiismeret – Identitásvideók a hegemoniaharcokban

Absztrakt: Az esszé az utóbbi években, Magyarországon nagy számban megjelent, liberális sajtóorgánumok által készített dokumentumfilmekkel foglalkozik. Értelmezésében azt javasolja, hogy e tartalmakat érdemes a történelmi blokkok hegemoniáért folytatott harcának keretében értelmezni. Olyan politikai eszközökként, amelyek az ellenzékiiség élményét adják meg befogadók számára. Ennek okán dokumentumfilmek helyett célszerűnek tartja, ha „identitásvideókként” beszélünk e tartalmakról. Egy videó elemzése során arra mutat rá, mennyire problematikus a magyarországi politikai diskurzusok etikai keretben történő értelmezése.

Kulcsszavak: dokumentumfilm, ellenzék, etika, identitás, Magyarország.

 ORCID: 0009-0009-6236-185X

Bevezetés

A hazai nyilvánosság az utóbbi években bővelkedik a liberális sajtóorgánumok által készített identitásvideókban. E produktumok közös vonása, hogy – bár különböző aspektusokra koncentrálnak, de – mindegyik az Orbán-kormány működését vagy a Nemzeti Együttműködés Rendszerének (NER) létrejöttét helyezi fókuszába. Olyan tartalmak sorolhatók ide, mint a hazai kormány média kiépülését és stratégiáit elemző *Öt lecke a valóság felfedezéséről* (Máté Bence, 2022), az ellenzéki politikusok vagy hozzátartozóik ellen indított „fekete kampányokkal” foglalkozó *Valótlanul* (Ács Dániel, Botos Tamás, Kiss Bence, Kovács Bendegúz, Kristóf Balázs, Plankó Gergő, Németh Dániel, Páll Tamás, 2023), az Orbán-család vagyonosodásának történetét felvázoló *A dinasztia* (Fuchs Máté, 2025), a kormány menekültválsággal kapcsolatos kommunikációját értékelő *10 év gyűlölet* (Klopfstein-László Bálint, 2025), vagy a diáktüntetések tárgyaló *Az elárult generáció* (Fábián Tamás, Lengyel-Szabó Péter, Szilli Tamás, 2025).¹

A felsorolt videóknak közös, hogy elsődleges terjesztési felületük a YouTube, de idén néhány városban a helyi mozik vetítették is őket. Látható, hogy idővel fokozatosan nőtt a tartalmak előállításához felhasznált erőforrások mennyisége: a Gulyás Márton által előadott, a Partizán csatornáján megjelent – viszonylag alacsony költségvetésűnek tűnő – *az Orbán-család ismeretlen története* című kétrészes videóesszétől, a 444 csatornáján megjelent *Valótlanul*on keresztül a Direkt36 *A dinasztia* című munkájának mozis vetítéséig bezárólag. E produktumokra jellemző, hogy nem szokás kritikát írni róluk. A progresszív jobboldal – amelynek meghatározását a későbbiekben tisztázom – általában méltató kommentárokat ír hozzájuk,²

¹ E tartalmak mellé sorolható még a német-francia ARTE televízió által készített, az Orbán-kormány tevékenységét a nemzetközi nyilvánosságnak bemutató *Hallo, Diktator – Orbán, die EU und die Rechtsstaatlichkeit* (Michael Wech, 2021), amely bár nem hazai orgánum által készített tartalom, de – ahogy arra az esszé egy későbbi pontján rámutatok – jól illeszkedik abba a kulturális térbe, amit ezek a videók kitöltenek.

² Ld. Sükösd Miklós: A közpénzből ezermilliárdossá váló Orbán család története beépül a magyar társadalom tudatába – a Direkt36 dokumentumfilmjéről. *HVG*. 2025. URL: https://hvg.hu/360/20250210_sukosd-miklos-dinasztia-velemeney. Hozzáférés: 2025. 06. 14.; Herczeg Márk: Hello, Dictator! – a film, ami elmagyarázza Nyugat-Európának, hogyan veri szét a demokráciát Orbán. *444*. 2021. URL: <https://444.hu/2021/04/07/hello-dictator-a-film-ami-elmagyarazza-nyugat-europanak-hogyan-veri-szet-a-demokraciat-orban>. Hozzáférés: 2025. 06. 14.

míg a hazai jobboldal másik, konzervatív fele vagy nem reagál rájuk érdemben, vagy publicisztikákban próbálja elvenni az egyes produktumok kritikai életét.³ Az idei év egyik fejleménye volt a Magyar Nemzet „válasza”, *A befolyás ára* (Bácskai Balázs, Jakubász Tamás, Kárpáti András, Kis Ferenc, Szőcs László, Villányi Károly, 2025), amely azzal foglalkozik, hogy a progresszív jobboldal meghatározó – és a fent sorolt videók intézményi háttérét is biztosító – orgánumainak támogatása révén miként befolyásolják „külföldi érdekek” a hazai nyilvánosságot. A progresszív jobboldal védelmezői természetesen felvethetik a két oldal produktumainak minőségbeli különbségeit: lehet arról vitát nyitni, hogy a Magyar Nemzet miként hagy bent olyan téves információkat videójában, mint Donald Trump „transznemű egerekről” tett bornírt megjegyzése,⁴ vagy hogy a konzervatív jobboldal médiumaival szemben milyen magas minőségű tényfeltáró munkát végez a Direkt36. E vita azonban tét nélküli, hiszen nem foglalkozik az ezen anyagokat tágabb értelmezési keretbe helyező, lényegesebb kérdésekkel.

Az identitásvideók jelentős része „dokumentumfilmként” jelenik meg, és a körülöttük létrejövő diskurzusok is ekként keretezik őket. Nem minden esetben arról van szó azonban, hogy az egyes tartalmak a hazai élet nem közismert részleteit kívánják valamilyen, a nyilvánosság számára új perspektívából tárgyalni – ahogy ez a 444 csatornáján futó *Jeti Mozi* sorozat vagy számos PartizánDOKU videó esetében elmondható. E produktumok egyrészt *szimbolikus tőkeként funkcionálnak a hazai kulturális termékek OIG-piacán* – magas nézettségek, nagyobb elérés stb.⁵ Másrészt – és ez a lényegesebb – egy olyan politikai harc eszközeiként jönnek létre, amely két *történelmi blokk*⁶ között zajlik. E harcban funkciójuk – az érdemi, rendszerszintű kritika helyett – abban a kettősségben áll, hogy egyszerre nyújtják az ellenzéki mantrákban álló bírálatot a NER-ről, és befogadóikban az ellenzékiesség identitását erősítik. A videók szűklátókörű horizontja nyomán az értelmezési keretük fürdik a moralizálásban, valamint „a keletezés és nyugatozás, balkanozás és európozás, diktatúrázás és demokráciázás, korrupciózás és jogállamozás unalmas identitásnarratíváiban”.⁷ Bizonyos pontokon a tartalmak körül kialakult diskurzusban is kitűnik a nyugat fetisizált képéhez való viszony. Ezt jól példázza a 444-en megjelent egyik cikk címe a *Hallo Diktator* című videóról: *Hello, Dictator! – a film, ami elmagyarázza Nyugat-Európának, hogyan veri szét a demokráciát Orbán*.⁸ Ez esetben tehát a politikai harc egy olyan, az ellenzéki identitást megerősítő eszközéről van szó, amely elmagyarázza a nyugati nagyközönségnek is, hogy mi történik ebben az országban.

Ahhoz, hogy világosabbá váljon e történelmi blokkok szerepe és helyzete, érdemes röviden kitérni arra az Antonio Gramsci által meghatározott társadalomelméleti koncepcióra, amely az utóbbi hónapokban Éber Márk Áron kötete⁹ okán kezdett el hangsúlyosan megjelenni a *valódi magyar baloldalon*.¹⁰ Éber a hegemonia gramscianus fogalmából indul ki: a hegemonia a hatalom gyakorlásának azt a módját jelenti, amelybe a vezetettek – vagy irányítottak – is beleegyeznek. Így a hegemoniaépítés olyan politikai munka, melynek célja az irányítottak beleegyezésének megszerzése.¹¹ A korábban felsorolt videók közül több is foglalkozik azzal, hogy a NER a 2010-es évek elejétől miként építette fel saját hegemon pozícióját – bár ezt nem a hegemoniaépítés gramscianus fogalmai mentén beszélik el, nem mélységükben értelmezik a

³ Ld. Petri-Lukács Ádám: Leleplezés – semmiből semmi. *Mandiner*. 2025. URL: <https://mandiner.hu/belfold/2025/02/leleplezes-semmizo-semmi>. Hozzáférés: 2025. 06. 14., Nagy Gábor: A Dinasztia: lehull a lepel az ellenzék idei kedvenc filmjének készítőiről. *Mandiner*. 2025. URL: <https://mandiner.hu/gazdasag/2025/05/a-dinasztia-direkt36-penzugyi-beszamolo>. Hozzáférés: 2025. 06. 14.

⁴ Ld. Klee, Miles: Trump Decried Millions Spent ‘Making Mice Transgender.’ It Was Cancer and Asthma Research. *Rollingstone*. 2025. URL: <https://www.rollingstone.com/politics/politics-news/trump-transgender-mice-medical-research-1235289439/>. Hozzáférés: 2025. 08. 24.

⁵ E szórakoztatóipari piac másik – főként a zeneipar által meghatározott – aspektusait nevezi Vida Kamilla beletörődés- és reményiparnak (Vida Kamilla: A zseniális Krúbi és a beletörődésipar. *Mérce*. 2024. URL: <https://merce.hu/2024/03/30/a-zseniális-krubi-es-a-beletorodesipar/>. Hozzáférés: 2025. 08. 24.

⁶ A fogalomhoz ld. Éber Márk Áron: *Ellenhegemonia-építés – Hogyan politizálnak Antonio Gramsci követői és kisajátítói?*. Budapest: Eszmélet, 2025. 44–46.

⁷ Éber: *Ellenhegemonia-építés*. 72.

⁸ Herczeg: *Hello, Dictator! – a film, ami elmagyarázza Nyugat-Európának, hogyan veri szét a demokráciát Orbán*.

⁹ Éber Márk Áron: *Ellenhegemonia-építés*.

¹⁰ A fogalomhoz ld. Tamás Gáspár Miklós: Mi lenne a teendő?. *Mérce*. 2019. URL: <https://merce.hu/2019/01/04/tgm-mi-lenne-a-teendo/>. Hozzáférés 2025. 08. 24.; Éber Márk Áron: *Ellenhegemonia-építés*. 77–79.

¹¹ Éber: *Ellenhegemonia-építés*. 21.

folyamatokat, hanem különböző ügyek (például a fekete kampányok) bemutatása révén vázolják fel, miként fejlődtek a hegemoniaépítés gyakorlatai vagy változtak meg eszközei. A történelmi blokkok fogalma pedig azokat a függőlegesen meghatározott (a hegemon és annak hegemoniája alá tartozó csoportokat magában foglaló), történetileg egységessé szervezett gazdasági-politikai tömböket fedi, amelyek egymással harcolnak a hegemon pozíció megszerzéséért.¹² Éber meglátása szerint Magyarországon e két tömb helyzete a következő módon mutatható be:

az uralkodó osztálynak alávetett dolgozók osztályai kettős nyomás alatt állnak. Egyszerre kell ellentartaniuk az uralkodó osztály kormányzó jobboldalának és ama főáramú-centrista-liberális ellenzékének, amit korábban tévesen baloldálnak neveztek, de amely újjászerveződése után szintén nyíltan vállalja jobboldaliságát. A dolgozók alávetett osztályai magyarán *két jobboldali történelmi blokk* nyomása alatt állnak.¹³

E lényeges gondolatmenet miatt nevezem a hazai nyilvánosságban tévesen „balliberálisnak” nevezett tömböt progresszív jobboldalnak,¹⁴ a kormányzó oldalt pedig konzervatív jobboldalnak. E különbségtétel mellett érdemes elkülöníteni egymástól a progresszív jobboldali sajtó videós tartalmainak típusait is. Esszém kritikájának fókuszában nem olyan tényfeltáró anyagok állnak, mint például a *Sötét parkolási ügyek Budapesten* (Ács Dániel, Botos Tamás, Kiss Bence, Mészáros Zsófia, 2019) vagy a *Rablópártok* (2019), s nem is az olyan ismeretterjesztő videók, amelyek nagy számban jelentek meg például a Partizán – vagy a Slejm – csatornáján. A kritika azokat a produktumokat érinti, amelyeket tényfeltáró vagy ismeretterjesztő jellegüknél jobban meghatároz a történelmi blokkok hegemoniáért folytatott harcában betöltött, ellenzéki identitást megerősítő szerepük.

A progresszív jobboldal videóesszéinek kritikája azért fontos, mert az itt elemzett kulturális teret lényegében e blokk tartalmi határai határozzák meg – bármiféle érdemi értékelés megjelenése nélkül. A kritikám megfogalmazásához kézenfekvő választás az egyik tavasszal megjelent identitásvideó: a NER kommunikációját hosszabb távon vizsgáló *10 év gyűlölet*. Ez a videó azért lényeges alkotás, mert narratíváját a hazai progresszív jobboldal domináns, az etikát a politika elé helyező beszédmódja határozza meg. Így a videó az ellenzéki identitás azon hangsúlyos aspektusára épít, amely mára általánosan keretezi a NER irányába megfogalmazott bírálatokat.

Másfél óra liberális humanizmus

A *10 év gyűlölet* központjában a NER 2015 januárjától a 2022 tavaszáig terjedő tevékenységei állnak. Előbbi dátum a párizsi terrortámadásokhoz, utóbbi a legutolsó hazai országgyűlési választásokhoz köthető. A videó elsősorban a menekültválság „kezelésével”, a Soros György ellen indított kampánnyal, a „civil törvény” beiktatásával, a tranzitónák létrehozásával és a „No migration, no gender, no war!” kampánnyal foglalkozik. Ezek közös elemeként mutatja fel az ellenségek képek termelésének módját, a dehumanizáló beszédmódok társadalmi szintű normalizálódását, általánossá válását.

A felsorolásból jól látható, hogy a videó igyekszik átfogó képet adni arról, miként tematizálta és alakította a nyilvánosság napirendjét a kormány az elmúlt tíz évben. Célját akkor véti el, amikor az általa bemutatott események keretezéséhez egyedül a kortárs gondolkodást jelentős mértékben meghatározó etikai alapú szemléletre építi narratíváját. A *10 év gyűlölet* így ideológiai pozíciója végett nem arra törekszik, hogy a tárgyául szolgáló magyarországi viszonyokat koherens, a napi politikánál távolabb tekintő, (geo)politikai szempontokat is figyelembe vevő keretrendszerben vizsgálja, hanem arra, hogy befogadói a közös, ellenzéki erkölcs tisztaságát és a felháborodottság érzését átélve borzadjanak el a látottakon.

¹² Éber: *Ellenhegemonia-építés*. 45.

¹³ Éber: *Ellenhegemonia-építés*. 118. (Kiemelés az eredetiben.)

¹⁴ Ehhez ld. még Tamás Gáspár Miklós a bal- és jobboldal hazai fogalmi zavarát történeti kontextusban is említő írását (Tamás Gáspár Miklós: Egyszerű ajánlat a baloldálnak. *Mérce*. 2015. URL: https://merce.hu/2015/10/01/tgm_egyszeru_ajanlat_a_baloldalnak/. Hozzáférés: 2025. 08. 24.), valamint azon lényeges meglátását, mely szerint „a liberálisok természetesen nem baloldaliak (se újak, se régiek), és nem is szabad megkövetelni tőlük, hogy azok legyenek, akik nem óhajtanak lenni”. (Tamás Gáspár Miklós: Miért kibírhatatlanok a liberálisok?. *Mérce*. 2017. URL: https://merce.hu/2017/04/17/tgm_miert_kibirhatatlanok_a_liberalisok/. Hozzáférés: 2025. 08. 24.)

A korábban felsorolt videók közül – kevesek mellett – a Partizán videója az, amely markáns formai jegyekkel igyekszik hatást kiváltani befogadóiban. Narratív építkezésének sajátossága, hogy minden elemével etikai perspektívából mutatja be az általa feldolgozott időszakot. E keretbe illeszkednek az animációs jelenetek vagy a kép – a felhasznált felvétel autenticitásából fakadó – elsötétülésének szerepe pillanatokkal azelőtt, hogy a rendőrség összeverné a földre ültetett menekülteket a határkerítés mellett. Az animációs jelenetek közül két markáns példa emelhető ki: az egyik Kaufmann Balázs története a szerb-magyar határ lezárásakor, amelyben szemtanúja lesz annak, hogyan érkeznek meg a kapuk zárása után az első menekültek. A videó itt arcot ad Kaufmann arctalan szereplőjének, és beállításai révén nyomatékossítja a tragikus helyzetet. A másik egy videó végi képsor egy mezőről, melynek egyik végében propagandaplakátot ragasztanak fel egy hirdetési felületre, a mező közepén egy Samsung-gyár áll, a mezőszéli drótkerítésen pedig az „Idegeneknek belépni tilos!” feliratot látjuk magyarul és koreaiul – ezzel megteremtve a jelen nyomasztó, disztópikus képét. Ugyanilyen látványos elem például a kormánytagok vagy a hozzájuk köthető médiaszemélyiségek dehumanizáló beszédeinek összevágott montázsszekvenciája. Ezek mellett említésre méltók az interjúalanyok mögött berendezett díszletek: Lakner Zoltán politológus a Keleti Pályaudvar aluljárójában felállított sátrak és hálósákok között; Kaufmann Balázs a menekültek holmijaival megtelt tranzitzőna sátrában; Melegh Attila szociológus pedig egy vasúti sín mellett – mögötte a hátrahagyott poggyászokkal és egy babakocsival – ad interjút a készítőknél. Az itt felsorolt elemekből jól látható a videó politikai-esztétikai törekvése: az animációs epizódok, a montázsok és a hátterek is etikai, a néző együttérzését kiváltó keretbe kívánják rendezni a bemutatott eseményeket. A probléma röviden úgy foglalható össze, hogy a politika ilyen módú alárendelése az etikának nem vezet ahhoz, hogy a tárgyalt időszakot a befogadó egy átfogó keretrendszerben legyen képes szemlélni. Az „etikai nézőpontból csak egyetlen dolog számít: a helyzetet világosan átlátó megfigyelőnek az együttérző, felháborodott ítélete”¹⁵ a látottak fölött.

Az adekvátabb beszédmód háttérbe szorulása főként azért problematikus, mert hiányában a videó csak a NER tevékenységeinek másodlagos vonásaira (kommunikációs stratégiáira stb.) és azok alakulására képes leíró módon rámutatni (például: miként olvadt egybe a bevándorlás, a gender és a háború kérdése a kormány kommunikációs gépezetében). A rendszer működésének fundamentálisabb logikáira nem. Pedig az elmúlt tizenöt évben a hazai nyilvánosságban több lehetséges keretelési nyelv is megjelent ezek elbeszélésére. Ilyen keretként szolgálhatnának például – a már említett – hegemoniaépítés,¹⁶ az etnicizmus¹⁷ vagy a posztfasizmus¹⁸ fogalmai – melyek egyenkénti hosszabb tárgyalása és egymáshoz való viszonyainak elemzése túlmutatna a szöveg terjedelmén és céljain. A videón végigvonuló, azt lényegileg meghatározó beszédmódot már az első pár percben előrevetíti Ruff Bálint politikai elemző mondata: „Nem lehet úgy a világot nézni, hogy mindig kivesszük belőle a humánusot vagy a morális kérdéseket, mert ha mindent ebben a »hoz és visz« dichotómiában nézünk, akkor egy idő után elfogyunk benne.” Ez a mondat jól tükrözi a videó meghatározó viszonyulását tárgyához.

A *10 év gyűlölet* az etikai dimenzió hangsúlyozásával csak egy monolitszerű gonoszt képes felvázolni a NER alakjában, amelynek motivációi természetéből következően negatívnak és megismerhetetlennek tűnnek fel. A NER ilyen jellegű, szubsztanciális, megfoghatatlan gonoszként konstruált képe a videó másik lényeges hibájából is következik: módszertani nacionalizmusa¹⁹ miatt fókuszában csak a magyarországi dehumanizáló kampányok állnak. Jót tett volna a videónak, ha pár percet arra is szentel, hogy – Angela Merkel „Wir schaffen das.” [„Meg tudjuk oldani.”] nyilatkozatán túl – milyen, a magyar kormány

¹⁵ Badiou, Alain: *Etika – Tanulmány a rosszról*. Ford.: Seregi Tamás. Budapest: Open Books, 2025. 17.

¹⁶ Az elbeszélési keret általánosan, a NER hosszútávú működése kapcsán ld. Éber: *Ellenhegemonia-építés*. 25–36. A *10 év gyűlölet* témájáról szolgáló időszak leírásához ld. Melegh Attila: *Ellenhegemonia és egy új történelmi-politikai tömb felemelkedése*. Ford.: Éber Márk Áron. *Új Egyenlőség*. 2019. URL: <https://ujegyenloseg.hu/ellenhegemonia-es-egy-uj-tortenelmi-politikai-tomb-felemelkedese/>. Hozzáférés: 2025. 06. 10.

¹⁷ Ld. Tamás Gáspár Miklós: *Etnicizmus a nacionalizmus után*. Ford.: Lyublyanovics Kira. *Eszmélet*. 2019. Ősz. 123. szám. 145–165., Tamás Gáspár Miklós: *Nacionalizmus kontra etnicizmus*. *Magyar Narancs*. 2013. URL: <https://magyarnarancs.hu/publicisztika/nacionalizmus-kontra-etnicizmus-87321>. Hozzáférés: 2025. 06. 10.

¹⁸ Ld. Tamás Gáspár Miklós: *A posztfasizmusról*. *Eszmélet*. 2000. Tél. 48. szám. 4–24.

¹⁹ A fogalomhoz ld. Éber Márk Áron: *A csepp – A félperifériás magyar társadalom osztályszerkezete*. Budapest: Napvilág. 2020. 28–29.

álláspontjával összecsengő intézkedéseket hajtottak végre az Európai Unióban a tárgyaló években.²⁰ A videó egyedül két ponton szolgál geopolitikai kitekintéssel: Melegh Attila interjúrészleteiben. Ezek az apró részletek lényeges meglátásokat tesznek a migrációs válság létrejöttéről és Magyarország világpolitikai pozíciója kapcsán, de e meglátások végső soron elvesznek, nem szervesülnek, nem adják az elbeszélési keret alapját. Valójában Melegh Attila tudna olyan narratívát nyújtani, amely túlmutatna a videó által hangoztatott beszédmódon. 2019-es írását például épp e beszédmód kritikájával indítja:

Az a kritika, amely a radikális – mára főáramúvá vált – bevándorlásellenes populizmust az európai emberjogi eszmékre alapozva bírálja, sok szempontból félrevezető, ha nem kapcsolódik össze a tőke következetes bírálatával. Félrevezető, mert nem képes megfelelően feltárni a kialakult helyzet alapvető okait és mélyebb összefüggéseit, ebből adódóan pedig nem alkalmas arra, hogy e bevándorlóellenes populizmussal szemben hatékony társadalmi és politikai választ adjon.²¹

Melegh e beszédmód kritikája után – az írásomban már korábban említett – hegemoniaépítés fogalmi keretében értelmezi a 2019-es viszonyokat.

Etika a politika előtt

A politikai és a társadalomtudományos alapok elvesztése miatt a *10 év gyűlölet* olyan pozícióból szól meg, amely egyáltalán nem idegen a hazai progresszív jobboldal – általuk apolitikusnak vélt – gondolkodásától: ez a támasz az etika. Borbély András júniusban megjelent írásában azzal foglalkozik, hogy a „Polgári ellenállás” nevű mozgalom vitorlabontásaként tartott tüntetésen miként beszéltek a színpadon állók arról, hogy „normális esetben” nekik itt beszédet sem kellene mondaniuk.²² Borbély kiemeli, hogy a demokratikusság igényéért tett felszólalások leválasztják alapjaikat a politikáról, és lényeglátóan a következő megállapításra jut: „Különös módon úgy tűnik, mintha a demokráciát nem politikai, hanem talán erkölcsi fogalomként értenék”. Ez a naturalizáló tendencia,²³ amelyben a progresszív jobboldal szemében az etika az emberi természet része szemben a politikával, ami „csinált” vagy ideológiáktól vezérelt dolognak minősül – nagyszerűen párhuzamba állítható azzal a pozícióval, amelyből a *10 év gyűlölet* megszólal.

Mindkét eset jól illeszkedik a kortárs gondolkodás azon trendjébe, amelyet a francia filozófus, Alain Badiou az *etikai ideológia* fogalmával ír le. Badiou *Etika* című kötetében fejti ki e szemlélet kritikáját.²⁴ Tanulmányában visszautasítja az etika által meghatározott gondolkodást, és a fogalom más, átpolitizált értelmezését nyújtja.

Badiou kritikájának központi eleme, hogy az etikai ideológia képviselői állandó szubjektumot feltételeznek, aki természetből eredő jogokkal rendelkezik. Az etika, felfogásukban e jogok biztosításán és elismerésén túl, két lényeges vonást sűrít magába: egyrészt a rossz eleve adottságát, tapasztalatot megelőző jelenlétét, másrészt azt a képességet, amely az ítéletalkotás, a jóra való képesség révén képes szembeszállni az eleve adott rosszal. Ennek következtében – írja Badiou – minden emberi jog a rosszal szemben jön létre, nem pedig valami *jóért*. Meglátása szerint e gondolkodás tértelnyerése összefügg a huszadik század meghatározó politikai törekvéseinek eltűnésével: az értelmiségiek az elkötelezett politikai szerveződés helyett újra rátaláltak a „humanista individualizmus” és a „liberális ellenállás jogainak” eszméire.²⁵

²⁰ Ld. Nyabola, Nanjala: A gyermekeinket felfaló tenger. *Progressive International*. 2020. URL: <https://progressive.international/wire/2020-12-16-nanjala-nyabola-the-sea-that-eats-our-children/hu>. Hozzáférés: 2025. 10. 16.; Lawlor, Mary: A görögországi hajókatasztrófa politikai döntések eredménye. *Mérve*. 2023. URL: <https://merce.hu/2023/06/26/az-eu-ertekeinek-a-vendegszeretet-szellemet-kellene-diktalniuk/>. Hozzáférés: 2025. 06. 11.

²¹ Melegh: Ellenhegemonia és egy új történelmi-politikai tömb felemelkedése.

²² Borbély András: Milyen demokrácia?. *Mérve*. 2025. URL: <https://merce.hu/2025/06/12/puzser-robert-tuntetes-kossuth-ter-milyen-demokracia/>. Hozzáférés: 2025. 06. 17.

²³ A fogalomhoz ld. András Csaba: Nem természetes – Elidegenítés, naturalizáció és a kultúripar. In: Szerk.: Barna Emília, Patakfalvi-Czirják Ágnes: *Populáris kultúra és politika*. Budapest: Typotex, 2024. 19–30.

²⁴ Badiou, Alain: *Etika*.

²⁵ Badiou, Alain: *Etika*. 12–17.

E kritika fő vonásai úgy foglalhatók össze, hogy az etikai ideológia egyfelől összekeveri a politikát az etikával, másfelől képviselői az etika jelentősen reduktív értelmezését teszik a társadalmi viszonyokról való gondolkodás alapulvévé. E felfogás pusztán a „rossz” betörésével szembeni védekezésre alkalmas, de nem alapoz meg pozitív cselekvést, így – végső soron – a fennálló viszonyok fennmaradását szolgálja. Ezek mellett lényeges probléma az is, hogy az etikai ideológia követőinek meglátása szerint gondolkodási keretük alapja valamilyen „természetes”, az emberből levezethető igazságon alapul, miközben ugyanolyan konstruált perspektíva, mint a politika diszkurzív kerete.

E szemlélethez szorosan kapcsolódik az az értékrend, amelyet a brit teoretikus Terry Eagleton *liberális humanizmus*-nak nevez. Eagleton a liberális humanizmust a humanizmus olyan fajtájaként írja le, amely csupán a polgári társadalom „impotens lelkiismereteként” képes megjeleníteni a közgondolkodásban. Ennek lényegét három jellemzővel ragadja meg: „gyöngéd, érzékeny, de érdektelen”. Ez a jellemzés jól kifejezi, hogy bár a társadalmi rend domináns értékrendjeként van jelen, az valójában nagyszerűen működik nélküle, hiszen újratermelése azoknak a humán tudományoknak a feladata, amelyekkel szemben a fennálló társadalmi rend közönyös. Eagleton szerint a liberális humanizmus „nem elég hatékony, ugyanakkor ez a legjobb ideológiája annak a »humanizmusnak«, amelyet a jelenlegi polgári társadalom felvonultatni képes”.²⁶

A 10 év gyűlölet etikai ideológia és liberális humanizmus által meghatározott moralizáló bírálata azért is problematikus, mert míg végső soron eltolja magától a politikát, addig az általa rosszként meghatározott hegemon fél fundamentálisan politikai, a tőke logikáját elkötelezetten kiszolgáló, neoliberális (és nem pusztán „illiberális”) gyökerekkel bír. Ezért a film bírálata megintheti az ellenfelét annak rosszként való felmutatásával, de ezen túl semmi érdemi kritika felmutatására nem képes. Ruff Bálint mondatára visszautalva: olyan esetekben mindenképp célszerű félretenni a humánus és a moralitás szempontjait, amikor azok képesek kitakarni a tárgyalt téma lényegesebb, politikai dimenzióját.

Konklúzió

A progresszív jobboldal védelmezője ezt az esszét olvasva jogosan teheti fel a kérdést, hogy miért épp e tartalmakat kell feltétlenül kritika tárgyává tenni, miközben vannak nagyobb bajok is ebben az országban – hogy miért kell a NER támadásai mellett még egyet „belerúgni” e produktumokba, miközben látványos nézettséget és elérést²⁷ produkálnak. Itt alapvetően nem „belerúgásról” van szó. Az identitásvideók megszorodásának vonatkozásában alkalom nyílik a progresszív jobboldali nyilvánosság meghatározó vonásának értékelő elemzésére. E vonás abban áll, hogy ez a közeg hajlamos bármiféle kritika nélkül elfogadni bármely, a jelenleg Magyarországon uralkodó rezsím legfelületesebb bírálatait is. Emellett alkalom nyílik arra, hogy rámutassunk e bírálatok inkompetenciájára – valamint egy ezen túlmutató kritika lehetőségének hiányára.

Az itt tárgyalt probléma gyökere jól megragadható azzal, amit Vida Kamilla ír *A nagyszerű Krúbi és a beletörődésipar* című cikkében: „Ellentmondásos dolgokra vágyunk: buktassuk meg Orbánt, de közben ne politizáljunk. Legyen minden: JÓ.”²⁸ Ez az attitűd meghatározó a progresszív jobboldal gondolkodásában és az identitásvideók szellemiségében. A produktumokon az látszik, hogy egy olyan történelmi blokk termékei, amely fél politikainak, hovatovább ideologikusnak feltűnni. Emiatt kell a videók perspektíváját gyakran szűkre fogni és fókuszukba csupán egyedi eseteket állítani. A nagyobb témát feldolgozó anyagoknál pedig ezért kell a készítőknél olyan elbeszélési keretekhez nyúlniuk, amelyek – úgy tűnhet – a politikánál és az ideológiáknál „stabilabb” alapokon állnak (moralitás, emberi jogok stb.), holott azok is ideologikusak.²⁹ A videók igazi tétje valójában ezen problémák kritikai reflexiója után jöhetne létre:

²⁶ Eagleton, Terry: Konklúzió: politizáló kritika. Ford.: Szili József. In: Eagleton, Terry: *A fenomenológiától a pszichoanalízisig*. Budapest: Helikon, 2010. 168–187. 172–173.

²⁷ Ld. Patakfalvi Dóra: Átlépte az 1,3 milliós nézettséget a Direkt36 A dinasztia című filmje. *Telex*. 2025. URL: <https://telex.hu/belfold/2025/02/08/direkt36-a-dinasztia-kozel-800-ezer-megtekintes-24-ora-dokumentumfilm> Hozzáférés: 2025. 08. 24.

²⁸ Vida Kamilla: A zseniális Krúbi és a beletörődésipar.

²⁹ A problémához ld. Borbély András: Ideológia. *új szem*. 2024. URL: <https://ujsem.org/2024/06/07/ideologia/>. Hozzáférés: 2025. 08. 29.

felismerve, hogy a politika a hazai, közéleti viszonyok vizsgálatakor tágabb perspektívában is elgondolható,³⁰ ennek tudatában felépítve a konzervatív jobboldal érdemi kritikájául szolgáló értelmezési kereteket.

³⁰ Terry Eagleton például a hazai nyilvánosság használatánál – amely szinte mindig kimerül a „pártpolitikában” – tágabban, a társadalmi élet megszervezésében és az ahhoz kapcsolódó hatalmi viszonyokban határozza meg politika fogalmát (Eagleton: *Konklúzió*. 168.). A kérdéshez ld. még Bagi Zsolt: A politika fogalmáról. *A tömeg erejével*. 2013. URL: <https://atomegerejvel.blogspot.com/2013/01/a-politika-fogalmarol.html>. Hozzáférés: 2025. 08. 29.